

Asia Patenttihakemuksen selitysosan sisällön tekijänoikeus

Hakija X

Annettu 28.1.2014

Tiivistelmä

Patenttihakemusasiakirjan selitysosassa ilmaistu teksti oli kokonaisuutena tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu kirjallinen teos.

Asiakirjojen tietoihin kohdistuvan julkisuusintressin suojaamisen vuoksi patenttihakemuksen selitysosan sisältö jää kuitenkin tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitetun viranomaisen päätöksen osana vaille tekijänoikeussuojaa.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, nauttii-ko lausuntopyynnön liitteenä ollut ”Menetelmä ja laite hirsiliitoksen tekemiseksi” -patenttihakemuksen selitysosaa tekijänoikeussuojaa.

Hakija esittää lausuntopyynnössään seuraavan: Hakijan mukaan selitysosalla voidaan selventää, laajentaa, tarkentaa ja tulkita patenttivaatimuksia. Patentti suojaa sen keksinnön tai ne keksinnöt, jotka on määritelty patenttivaatimuksissa. Keksinnön selitystä voidaan käyttää apuna vaatimusten tulkinnassa. Patenttivaatimukset pyritään kirjoittamaan kattaviksi ja suojaaviksi, mutta kaikkien yksityiskohtien paljastamista kilpailijoille vältetään.

Eri variaatiot patenttivaatimusten soveltamisesta ovat selviä alan ammattilaisille. Kun oivallukset ja eri variaatiot idean hengessä tapahtuvasta toiminnasta selvennetään kirjallisesti tai muuten yksityiskohtaisesti, mahdollistaa tämä esimerkiksi lissenssinostajan liiketoiminnan aloittamisen myös patentoidun menetelmän eri variaatioiden osalta, joita ei ole mainittu ja yksilöity erikseen patenttivaatimuksissa.

Hakija on täydentänyt lausuntopyyntöään ja ilmoittanut tarkoitukseen selvittää myös selvitysten, tarkennusten ja laskelmien tekijänoikeussuoja. Selvityksillä, tarkennuksilla ja laskelmilla täsmennettäisiin lisenssinostajalle eri variaatioita, joita voidaan käyttää patenttivaatimuksia laajemmin patentin selitysosassa mainittujen mahdollisuuksien mukaisesti. Hakija ei ole kuitenkaan toimittanut tekijänoikeusneuvostolle asiakirjoja, joissa olisi edellä mainittuja selvennyksiä, tarkennuksia tai laskelmia lausuntopyynnön liitteenä olleen patenttihakemuksen selitysosan lisäksi.

VASTINE

Hakijan ilmoituksen mukaan lausuntopyyntöön ei liity vastapuolta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Kirjallisten teosten tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Kirjallisina teoksina suojataan sekä kaunokirjallisia että selittäviä kirjallisia esityksiä. Kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon eli ylitettävä ns. teoskynnys, eli sen on oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Tekijänoikeus suojaa teosta sekä kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on melko alhainen. Kirjallisia teoksia ovat esimerkiksi romaanit, muistiot, raportit ja lehtiartikkelit. Ratkaisu siitä, ylittääkö jokin kirjallinen tai taidellinen tuote teostasoon, tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeussuojaa ei anneta sellaiselle tuotteelle, joka on syntynyt täysin mekaanisen työskentelyn tuloksena tai kopioimalla jo olemassa olevia tuotteita. Tekijänoikeus ei suojaa teoksen aiheetta, aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä yksittäisiä tietoja. Myös kirjallisessa teoksessa esitettyjen väittämien ja tietojen asiasisältö jää tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kiellettyä on siten tekijänoikeudella suojatun teoksen tai sen teostasoon yltävän osan kopioiminen muuttamattomana tai muutettuna oman työn osaksi ja tällaisen suojatun teoksen tai sen osan saattaminen yleisön saataviin. Tietyissä tapauksissa teoksen osan käyttäminen ilman tekijän lupaa voi kuitenkin olla sallittua tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännösten, kuten esimerkiksi 22 §:n sitaattioikeutta koskevan säännöksen, nojalla.

Patenttihakemuksen selitysosien julkisuus ja sen tekijänoikeudellinen arviointi

Patenttilain 8 §:n (6.6.1980/407) mukaan patenttihakemuksen tulee sisältää keksinnön selitys, tarvittaessa piirustuksineen, sekä täsmällisesti ilmaistuna se, mitä patentilla halutaan suojata (patenttivaatimus). Selityksen tulee olla niin selvä, että ammattimies voi sen perusteella käyttää keksintöä. Hakemuksessa tulee lisäksi olla selityksen ja patenttivaatimusten tiivistelmä. Tiivistelmä on tarkoitettu vain tekniikan tietolähteeksi eikä sille ole annettava muuta merkitystä.

Patenttilain 21 §:n (17.6.2011/743) mukaan patenttiviranomaisen on pidettävä patentin myöntämispäivästä lukien yleisön saatavana patenttijulkaisua, joka sisältää keksinnön selityksen, patenttivaatimukset ja tiivistelmän sekä ilmoituksen patentinhaltijasta ja keksijästä.

Patenttilain 22 §:n (21.3.1997/243) mukaan patenttia koskevat asiakirjat ovat julkisia patentin myöntämispäivästä lukien. Asiakirjat ovat myös julkisia, kun 18 kuukautta on kulunut patenttihakemuksen tekemispäivästä tai, jos etuoikeutta pyydetään, siitä päivästä, josta etuoikeutta on pyydetty, vaikka patenttia ei vielä ole myönnetty. Jos hakemus on jätetty sillensä tai hylätty, asiakirjat tulevat kuitenkin julkisiksi vain siinä tapauksessa, että hakija pyytää hakemuksen ottamista uudelleen käsiteltäväksi tai hakee muutosta taikka tekee lain 71 a tai 71 b §:n mukaisen esityksen.

Patenttiasetuksen 2 §:n (13.7.2000/674) mukaan hakemuskirjaan on liitettävä: -- keksinnön selitys ja siihen kuuluva, keksinnön havainnollistamiseksi tarpeellinen piirustus, patenttivaatimukset ja tiivistelmä --. Patenttiasetuksen 17 §:n (14.6.1985/505) mukaan keksinnön selitys saa sisältää ainoastaan sellaista, mikä on tarpeen keksinnön selventämiseksi --. Patenttiasetuksen 25 §:n mukaan jos patenttihakemuksen asiakirjat ovat patenttilain 22 §:n 2 tai 3 momentin perusteella tulleet julkisiksi ennen patentin myöntämistä, on tiivistelmä painettava heti, kun sen lopullinen muoto on vahvistettu. Patenttivirasto voi päättää myös hakemuksen muiden osien painamisesta yhdessä tiivistelmän kanssa. Näitä asiakirjoja tulee vahvistusta maksusta olla jokaisen saatavissa. (1.4.1997/246).

Patentti- ja rekisterihallituksen (jäljempänä PRH) patenttihakemuksen ohjeissa hakemuksen selitysosassa todetaan, että keksinnön selityksen alkuosassa esitetään keksinnön käyttöala ja se tekniikka, johon keksintö perustuu. Tällöin ilmoitetaan hakijan tiedossa mahdollisesti olevat läheiset ratkaisut eli tekniikan taso. Lisäksi esitetään, mitä erityistä keksinnöllä saavutetaan tekniikan tasoon verrattuna. Mikäli selitykseen kuuluu piirustus, luetellaan piirustuksen kuviot. Jokaisesta kuviosta mainitaan lyhyesti mitä se esittää. Selityksen loppuosassa keksintö selitetään yksityiskohtaisesti sovellutusesimerkkien avulla mahdolliseen piirustukseen viitaten. (<http://www.prh.fi/stc/forms/patenttihakemus.pdf>, viittauspäivä 29.11.2013).

PRH on antanut 28.8.2013 patenttilain 74 §:n 4 momentin (101/2013) nojalla patenttimääräykset, joiden 3 §:n mukaan hakemuslomake, selitys, patenttivaatimukset, tiivistelmä ja mahdollinen piirustus on annettava patenttivirastolle yhtenä kappaletta. 4 §:n mukaan selityksen alussa on ilmoitettava keksinnön lyhyt ja asiallinen nimitys. Selityksessä on oltava: 1) Yleinen osa, jossa esitetään keksinnön käyttöala ja tekniikka, johon keksintö perustuu, eli tekniikan taso. -- 2) Erityinen osa, jossa keksintö on yksityiskohtaisesti selitettävä ensisijaisesti sovellutusesimerkein tai sovellutusmuodoin valaistuna ja mahdolliseen piirustukseen viittaamalla. -- Jos selitykseen kuuluu piirustus, on luettelo piirustuksen kaikista kuvioista yleensä esitettävä selityksen erityisen osan johdantona.

Patenttihakemus on ensin salainen 18 kuukautta. Suomessa hakemuksen tietyt tunnistetiedot (hakijan nimi, hakemusnumero, tekemispäivä yms.) tulevat julkiseksi välittömästi. Tiedot suomalaisista patenttihakemuksista löytyvät PRH:n PatInfo-patenttirekisteristä. Jos patenttihakemus on edelleen vireillä, kun 18 kk on kulunut joko hakemuksen tekemispäivästä tai varhaisimmasta etuoikeudesta, koko hakemus tulee julkiseksi. Pohjoismaissa julkiseksi tulevasta hakemuksesta painetaan tiivistelmäjulkaisu ja julkiseksi tulosta tiedotetaan patenttilehden L-osassa. Julkisista hakemuksista on mahdollisuus tilata kopioita PRH:n kirjastosta maksua vastaan. (<http://www.prh.fi/fi/patentit/useinkysyttya.html>, viittauspäivä 29.11.2013).

Tekijänoikeuslain 9 §:n mukaan lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta. Poikkeus ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät 9 §:ssä tarkoitettuihin asiakirjoihin.

Tekijänoikeuskomitean VII mietinnössä (komiteanmietintö 1992:4, s. 112—115) käsitellään tekijänoikeuslain 9 §:n sisältöä. Mietinnössä todetaan, että säännöksen tarkoituksena on suojata siinä mainittuihin asiakirjoihin ja lausumiin kohdistuvaa julkisuusintressiä. Päätöksillä ja lausumilla todetaan tarkoitettavan viranomaisen kirjallisessa muodossa antamia tahdonilmaisuuksia ja lausumia. Mietinnössä todetaan edelleen, että "säännös koskee vain viranomaisen tai julkisen elimen itsensä tekemiä asiakirjoja, ei sen sijaan esim. asian yhteydessä annettuja asiantuntijalausuntoja. Mutta jos viranomainen liittyy päätökseensä tai lausumaansa yksityisen lausunnon tai siteeraa sitä, tulee se liitettyltä tai siteeratulta osin osaksi päätöstä tai lausumaa ja jää vaille tekijänoikeussuojaa. Jos tekijänoikeuslain 9 §:n

mukaisessa asiakirjassa vain viitataan siitä erilliseen teokseen, teos jää säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle" (edellä mainittu komiteanmietintö, s. 114).

Vuoden 1953 komiteanmietinnössä todetaan viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksistä tai lausumista, että "samalla kun tuollainen lausuma tulee lakia säätävän, lakia käyttävän tai hallintovallan tahdon ilmaukseksi, täytyy sen katsoa kohoavan sen piirin yläpuolelle, missä yksityiset voivat tehdä oikeusvaatimuksia" (komiteanmietintö 1953:5, s. 52). Mietinnössä katsotaan, ettei kaikki päätöksen tai lausuman liitteenä oleva materiaali kuitenkaan välttämättä kuulu säännöksen soveltamisalaan. Esimerkkinä mainitaan mietinnön liitteenä oleva komitean toimeksiannosta valmistettu erikoisselvittely, katsaus tai muu sellainen.

Tekijänoikeuslain 9 §:n esitöiden mukaan päätöksiin ja lausumiin voi sisältyä teoksia tai teoksen osia, joita ei ole nimenomaan valmistettu näiden päätösten tai lausumien osaksi. Päätöksen ja lausuman tekstiin sisältyvä teos jää 9 §:n mukaan tekijänoikeussuojaa vaille. Teos tai sen osa voi olla päätöksen tai vastaavan liitteenä. Joissain tapauksissa tällainen liitteenä oleva teos on sillä tavalla olennainen osa päätöstä tai vastaavaa, että myös liitteen on katsottava olevan osa asiakirjaa ja siten jäävän vaille tekijänoikeussuojaa (HE 28/2004, s. 51).

Tekijänoikeusneuvosto lausui hyödyllisyysmallioikeutta koskevasta hakemuksesta lausunnossaan TN 2000:2. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että H:n laatimaksi mainitut hakemusasiakirjat sekä hakemuksen luonnos sellaisena kuin se oli tekijänoikeusneuvostolle esitetty että korjattu hakemus saivat kumpikin kokonaisuutena suojaa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna selittävänä teoksena. Hakemusasiakirjat saivat suojaa sillä perusteella, että hakemuksessa tarkoitettu keksintö oli niissä selitetty riittävän omaperäisellä tavalla.

Korkein oikeus tulkitsi 9 §:ää ratkaisussa KKO 2000:56. Korkein oikeus totesi, että "tekijänoikeuslain 9 §:n säännöksen tarkoituksena on suojata sitä julkisuusintressiä, mikä liittyy siinä mainittuihin asiakirjoihin. Nimipäiväluettelon vahvistamisessa Helsingin yliopisto ei ole toiminut viranomaisena eikä vahvistamisessa ole ollut kyse julkisen vallan käyttämisestä. Siten kysymys ei ole ollut tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitettusta julkisen elimen päätöksestä tai lausumasta. Nimipäiväluettelo ei näin ollen jää tuon säännöksen perusteella vaille luettelosuojaa."

Tekijänoikeusneuvosto on tulkinnut 9 §:ää lausunnoissaan TN 1989:13, TN 1995:11 ja TN 1997:6. Lausunnossa TN 1997:6 todettiin, että lausuntopyynnön kohteena olevat lääkkeiden valmisteyhteenvedot (esitteet) oli liitetty osaksi lääkelaitoksen ja aiemmin esitteen muuttamisluvasta päättäneen sosiaali- ja terveyshallituksen lääkeosaston tekemää päätöstä ja että ne tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitetun viranomaisen päätöksen osana jäivät vaille tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeusneuvosto katsoi viitaten myös vuoden 1992 komiteanmietinnössä esitettyihin perusteluihin, että lääkkeiden valmisteyhteenvedot ovat sellaisia asiakirjoja, joihin kohdistuvaa julkisuusintressiä suojataan tekijänoikeuslain 9 §:n säännöksellä.

Analyysi ja johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut hakijan toimittaman asiakirjan, jonka hakija on ilmoittanut patenttihakemuksen selitysosaksi. Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut ainoastaan edellä mainittua asiakirjaa liitteineen. Nyt kyseessä olevassa patenttihakemuksen selitysosassa on noin 11 A4-sivulla selitetty keksintö, sen ala ja tausta. Lisäksi selitysosaan on sisältynyt kahdeksan havainnepiirrosta keksinnöstä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että patenttihakemuksen kohteena oleva keksintö on kirjallisesti ilmaistu riittävän omaperäisellä tavalla eli siten, että lopputuloksena syntynyt teksti ilmentää tekijänsä itsenäisiä luovia valintoja. Patenttihakemuksen selitysosassa (sivuilla 1-11) ilmaistu teksti on kokonaisuutena tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos.

Patenttihakemuksen selitysosan liitteinä olleissa piirroksissa on kuvattu hakijan ilmoituksen mukaan kaavamaisesti: tunnetun tekniikan kaltainen nurkkasalvos (kuvio 1), ylä- ja alapinnastaan sahatun hirren varustaminen sivuloveuksella (kuvio 2), kaavamaisesti esitetty asennusvalmis kaikilta sivuiltaan lovettu kevythirsi (kuvio 3), kaavamainen vaakaleikkaus eräästä keksinnön mukaisella menetelmällä lovetuista hirsistä rakennetusta nurkkasalvoksesta (kuvio 4), hirren sivupinnoissa olevien lovien valmistamisessa käytettävän laitteen sivukanta (kuvio 5), hirren puristamiseen käytettävän laitteen eräs toinen suoritusmuoto, jonka puristustyökalun on sovitettu leikkuuterät (kuvio 6), erään suoritusmuodon mukaisen puristustyökalun leikkaus kohdasta A-A, jolloin puristustyökalussa on salvoksen puupalikan alareunaan ohjattava leikkuuterä (kuvio 7) ja erään suoritusmuodon mukaisen puristustyökalun leikkaus kohdasta A-A,

jolloin puristustyökalussa on salvoksen puupalikan hirrestä kokonaan irrotettava leikkuuterä (kuvio 8).

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kuviot on piirretty teknisille piirroksille tavanomaiseen tapaan. Niiden omaperäistä kuvailemista rajoittaa merkittävästi osien tavanomainen muoto ja patenttihakemuksen tarkoituksen edellyttämä selkeä ja teknisesti riittävän yksityiskohtainen kuvaaminen.

Edellä esitetyin perustein piirrookset eivät ilmennä tekijänsä luovia persoonallisia ratkaisuja siinä määrin, ettei kukaan muu voisi päätyä samaan lopputulokseen ryhtyessään piirtämään samaa aihetta. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että mikään kyseessä olevista piirroksista ei ole siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, että se ylittäisi teostasoon.

PRH tekee patenttilain edellyttämän päätöksen julkistaa patenttihakemus patenttilain 22 §:n 2 tai 3 momentin edellytysten täytyessä. Patentti- ja rekisterihallitus päättää patenttien myöntämisestä, ja myöntämisessä on kyse julkisen vallan käyttämisestä. PRH toimii siten tekijänoikeuslain 9 §:ssä tarkoitettuna viranomaisena.

Patenttihakemus ja sen selitysosaa laaditaan nimenomaan sitä tarkoitusta varten, että PRH voisi tehdä päätöksen patentin myöntämisestä ja julkistaa uuden keksinnön. Patenttilain 22 §:ssä on lisäksi säädetty patenttihakemuksen julkistamisesta tilanteissa, joissa patenttia ei ole vielä myönnetty.

Selitysosasta ei käy ilmi, onko kyseinen patenttihakemus osa viireillä olevaa tai jo päättynyttä patentin hakuprosessia eikä sitä, onko hakemus hyväksytty, hylätty vai jätetty sillensä ja milloin patentti- ja rekisterihallintoviranomaisen päätös tästä on mahdollisesti annettu. Edellä mainituilla seikoilla ei ole vaikutusta hakemustekstin teostason arvioimisessa. Sen sijaan edellä mainituilla seikoilla on merkitystä sen määrittämisessä, onko hakemus tullut julkiseksi ja osaksi viranomaisen päätöstä. Mikäli hakemus on hylätty tai jätetty sillensä ennen kuin 18 kuukautta on kulunut hakemuksen jättämisestä tai etuoikeuden pyytämispäivästä, hakemustekstiä ei julkisteta eikä hakemustekstin julkisuusintressiä suojata. Tällöin tekijänoikeuslain 9 §:ää ei sovelleta ja hakemustekstistä kappaleiden valmistaminen ja tekstin saattaminen yleisön saataville säilyisi vain tekijän yksinoikeuden piirissä.

Mikäli nyt kyseessä oleva hakemusteksti on ollut:

- liitteenä patentin hyväksyvässä PRH:n päätöksessä; tai
- liitteenä hakemuksen hylkäävässä viranomaisen päätöksessä, joka on annettu 18 kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä tai etuoikeuden pyytämispäivästä,

tekijänoikeusneuvosto katsoo, että patenttihakemuksen selitysosien sisältö on ollut PRH:n päätöksen olennainen osa ja päätöstä varten tehty teos. Tällöin selitysosien sisältö jää vaille tekijänoikeussuojaa tekijänoikeuslain 9 §:n perusteella, koska tällaisen asiakirjan sisältöön kohdistuvaa julkisuusintressiä suojataan. Näin ollen julkiseksi tulleen patenttihakemuksen selitysoseen kuuluvista teoksista voi valmistaa kappaleita ja kappaleet voi saattaa yleisön saataville ilman teoksen oikeudenhaltijan lupaa.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Marco Grönroos

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Tuula Hämäläinen, Ilmo Laevuo, Mari Lampenius, Satu Kangas, Pirjo Kontkanen, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Anne Salomaa, Jukka-Pekka Timonen, Aku Toivonen ja Riikka Tähtivuori.